

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 271 (9953)

1975 чылдың ноябрь 19, среда

1925 чылда үндөөлөттөгөн

Өртүз 2 көд.

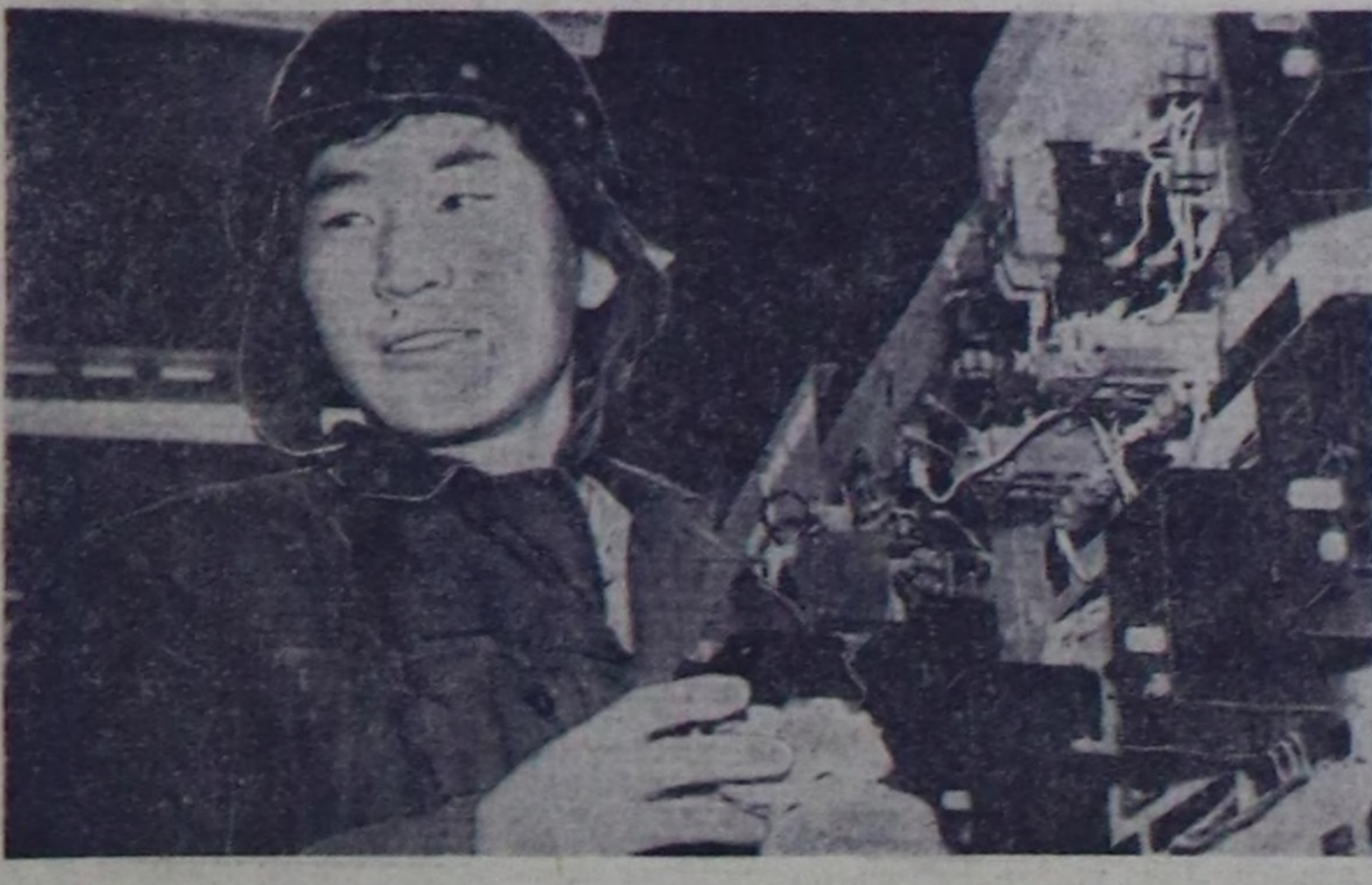
Колхозтарның болгаш совхозтарның херөөжөн механизматорларының Бүгү-россия слёдунуң киржикчилеринге

Эргим өштөр!
Силерге, слет киржикчилеринге, база силерниң үтүрүндө Россия Федерациянын бүтү херөөжөн механизматорларына чүрөктүк халкымындан байыр чедирит тур мен.
Силернин хөй-хөйүөр хову ажылыга болгаш мал ажылыга күш-ажылдың үлөгер-чигөөн көргүзүп, мурнакчы трактористер, комбайнерлер, электрриктөр, машина-биле инек саарынын мастерлери, мал ажылынын комплекстеринин болгаш фермаларынын операторлары болу бергенин Төп Комитет бедия-биле үлөтүп турар, эргим херөөжөнпер.
Эртем-техниктиң революциянын амгы үе-чадамында, бажан көдөз ажыл-агыйын чаа техника-биле дерип, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезинин индустриалдык үндөткөн шалыктып турар үедө, силернин кайгамчытыг ажыл-ажинер көдөөни ажыл-чарыкынын мурнуга партиянын салган улуз айтырылганын шийттирээрнине чүтүзү салымшыгы болуп турар.

Силернин слёдунар чаа беш чылдын баштайгы чылдында бедик дужут эвес демиселди колхозтар болгаш совхозтар калбаа-биле илетериди берген, мал кыштагалдыкынын чедишкенини эртертер эмес илпейлиг демиселди чорууп турар, СЭКП-нин XXV съездинге белеткед-биле колхозтар чарыш улам калбак илетерген мылтыг үедө чыгыла-дыр.
Латвиянын съездинин төлөптиг уткуур дээш чарыш чаа-чаа күш-ажылчы чедишкенини, хөй-инти херектерини чедишкенини, хууда чагай азе-кежиңити болуруну сиңерге сеткиминде ханымында күзеп тур мен, эргим өштөр! Бистин социалистиг Төрөөн чүртүвүстү улам инайт чөтөкчелешкенини даш илпейлиг демиселчилерин мурнуу дуруттарыныга моон сонгаара-ла туржур силер дээрнине бүтүрелени илгерйелдиди!
Л. БРЕЖНЕВ,
Совет Эвилелиниң Коммунистг партиянын Төп Комитетинин Чингине секретары.

СЭКП-ниң XXV съездининге уткуштур!

АК-ДОВУРАК: ийги ээлчег тудуунда

Ак-Довурак хоорайның шалычы тудуунда анылдан турар анык тыва наадалга аңаа барган ижи бо-ла таварлажыр. Бо чурутта Винтор Сарыглар өв тудуунуң 24-кү демдээнде электри де-

рилгерин Ачинскиден келген специалист-биле нады тургусучу турар. Ол Ан-Довуракта профессионал-техниктиг училищезиниң эки өөрдигелиг доозунуу турган. Фото О. ОХЕМЧИТИН.

Сүт саалдазын кудулатпас

ПЛАДАН АЖЫР 45 ТОННА

Могой сүт-бараан фермазын коллективни тоску беш чылдын доозукчу чылдында багай эвес ажылдады. Фермада инитиз-биле 300 ажыг саар инек бар. Оларны тос кижя электривиле саалда алпаралы-биле саап турар. Ферма коллективни инитиз-биле чылда 510 тонна сүтү будурер болгаш күрүнге 420 тонна сүтү саар планниг.
Фермага ажыл-иш кыжындаа, чайны-даа эртен эртеден кезээ райга чедир уламчыллар. Ыччангап саанчыларың күш-ажылдың чымпы-тым ылда.
Бо найырадыг ажыл-иш коллектив багай эвес көргүсүгүрүн чедиң алган. Ферма он айларың түңүдө-биле аярга, чылда күрүнге 420 тонна сүтү дужура планниг турган, ону 439 тонна кылдыр ажыг күсүткен. Кандым-даа ажыл-агыйларда боттарың худүнөң ажыл-херөөң бердинген, инитизни херээ дээш амыр-дмжын билбес кижилер бар болгулар. Чогу-ла индыг саанчылар Могой сүт-бараан фермазында хөй. Оларның ат-фамилиязын адал турбой, фермадың чүтлө ине саанчымың көргүзүлгезинге доктаап көрөд.

Могой сүт-бараан фермазын илекке ооаштыр 2414 кг сүтү саап, саанчыларың аразында социалистг чарыштын бирги черин чаалап алган.
Могой сүт-бараан фермазын база бир хоочун саанчыларың бирээш Дарья Михайловна Круглова боудуун чаржыл турар эжи Мария Перфирьевнадан болган. Ол боудуна быжылгаан инектеринин 400 кг, азы бир инектеринин 2378 кг сүтү саап алган. Бо иш мурнакчы саанчыларың кайзым-лаа 1976 чылдың үлүүдө ажылдап турарлар. Шаа мурнакчы ажыг көргүзүлгү саанчылары бо ферма коллективинде чигеже ам-даа кирип болур.
СЭКП Тыва обкому, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели чокток чаа сүт садларың күрүне планин албан күсүлдериниң дугайында айтканын чугалашкан, сүтүгү шыйраын экижидип, ону будурерин бычча-даа кудулатпас талазы-биле бүгү арга-хемчелерин алырын айткан.

Могой сүт-бараан фермазын илекке ооаштыр 2414 кг сүтү саап, саанчыларың аразында социалистг чарыштын бирги черин чаалап алган.
Могой сүт-бараан фермазын база бир хоочун саанчыларың бирээш Дарья Михайловна Круглова боудуун чаржыл турар эжи Мария Перфирьевнадан болган. Ол боудуна быжылгаан инектеринин 400 кг, азы бир инектеринин 2378 кг сүтү саап алган. Бо иш мурнакчы саанчыларың кайзым-лаа 1976 чылдың үлүүдө ажылдап турарлар. Шаа мурнакчы ажыг көргүзүлгү саанчылары бо ферма коллективинде чигеже ам-даа кирип болур.
СЭКП Тыва обкому, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели чокток чаа сүт садларың күрүне планин албан күсүлдериниң дугайында айтканын чугалашкан, сүтүгү шыйраын экижидип, ону будурерин бычча-даа кудулатпас талазы-биле бүгү арга-хемчелерин алырын айткан.

РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң сессиязының будүүзүндө

1976 чылда республиканың улус ажыл-агый планыга болгаш бюджетин РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң ам боуду сессиязына чугалаштыр деп турарына холбаштыр 1976 чылда РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хогулдеринин күрүне планын, 1976 чылда РСФСР-ниң күрүне бюджетин болгаш 1974 чылда РСФСР-ниң күрүне бюджетинин күсүлдеринин дугайында өчтөтү баш удур көөрүн РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң ПЛАН-бюджет, амлар комиссияларыга болгаш Аныктыр херектериниң талазы-биле комиссиязына РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиуму доктаган.
Ноябрь 17-де РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунга РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң доктаамал комиссияларың даргаларының чөвүлү хуралы болуп 1976 чылда республиканың күрүне планы болгаш күрүне бюджетинин база 1974 чылда күрүне бюджетинин күсүлдеринин дугайында өчтөтү баш удур көөрү талазы-биле доктаамал комиссияны ажалын организастаарының чүрүмунуң дугайында ПЛАН-бюджет комиссиязын секретары С. Е. Егоров аныктып кылган.
РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазын ажалың О. П. Колчанов, РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары Х. П. Ишков, министерстволарың болгон ведомстволарың удурткучлары, РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш өскө-лаа организастаарының харымсалгалыг ажилдакчылары ол хуралга киришкен. (СЭТА).

БО АЙДА ДУЖААР

«Тыва даг-дугу» комбинаттын ийги ээлчег кол корпулуңуң үстүкү каттарынның бирөөзүнде агаар сордулар удуз шийирткөөн камераны тургустан. Ында өтпелге-тууду-монтаж ажылдарын дооскаш, анда каш улаа вакуумунг шийирткөөн инергия чоруткан. Ону ажалдадырмың совету шийирткөөн инергия бирөөзүндө камерада агаарың аялгышкын сүлгүт хемчөөңкө 310 миллиметр формалыг орнунга 375 миллиметр четкен. Ол камераны ажалдадырмыңа болгаш тууду-монтаж ажылдарың болгаш ону шийирткөөн «Сибиртэк-монтаж» ниңда тууду участкагу кычаар чоруткан. Бо участкаг мылкы камераны шийирткөөн ач четпел торуканын мактап демдээнде ужурут.
Чүртүң «Уралобсест» болгаш «Кустанайобсест» даг-дугу арыгааар фабрикаларыга мылкы камераны шийирткөөн 5-6 айларда чорудуп келгенин шийирткөөн чугалаштыр турар. Бо вентиляторның ханаларың шийирткөөн эртер И. Г. Шуканиң слесарь-монтажниктер болгаш элетриг канакчылар бригаданы маана монтаж ажылдары шийирткөөн чорутканар. Олар инитиз-биле 400 тонна металл кирер демір шалаары болгаш дээркелерин иттеп кылганар. Ында И. Ш. Монгуштуң бригадалы аңаа база шийирткөөн ажалдаан. Инитиз-биле бир муң тонна кире хемчөөңкө чөдөткөн шийирткөөн элтериле элтериле В. Н. Ивандоскийниң бригадалы боттарыңган. «Блекман» дээр аягы фирманың 14 вентиляторларын В. А. Слемкушн бригадалы иттеп тургускан, элетригизгени чоруткан.
Ол агаар сордулар камераның демір конструкцияларын, он-он километр-биле саанчылар хөй сааныг телгерин Ю. Стариков, А. Горчаев олар кайнар туудуштурган. Бо бригадаларың ажалчылары графика айтканын хуусааның буугаар ажалдаан. Ийги ээлчег тудуун бо чылдын ажалдаа кирер дээш эрес-мадармы-биле ажалдап турар ол ажалчылар бо айда пневматспортун болгаш аспирацияны кол технолоттуг системалары — доозунуң агаарын ийн коллекторун, ол мшакап дамчыдыга бедилерлик кол технолоттуг дервалениң кезини белгирисен, дужаар сорулганын салганар.
В. ШАПРИНСКИЙ,
«Сибиртэк-монтаж» программаны, Тыва АССР-ниң алар-дыг туудуужуу.

ОНГУ БЕШ ЧЫЛДЫНГА

Ак-Довурактың автобуду-рулгезинде тоску беш чылдын шийирткөөн саны хуңуңуң бо өзүп, ишекжиң турар. Бо АТБ-де ам бешин алаан ажыг чолазы ону беш чылдын бирги чылдыг күш-ажылчы тудуу ажалдап турарлар. Мурнакчы чолаачы И. Рубцовтуң чолаачылар бригадалы 1976 чылдың майның үлүүдө ажалдап, мурнакчыларын одурууда барган. Бо чылдын декабрында чык сөөртүрү даалгазын А. Александрович бригадалында чолаачылар дозор четкен.
АТБ-ниң коллективиниң инити көргүзүү база демделчег. АТБ тоску беш чылдыг тос айларында 126700 литр бензини, 227 комплек авторезинаны, 58 муң рубльдин артык кезектерин камнап алган. Улус ажыл-агыйына чүгула херектиг чүктерин сөөртүрүңүң аныг даалга ажалдап, Автобудурулгезде коммунистг күш-ажылдың 120 ажыг шийирткөөн бар. Олардан коммунистер эштер Тумэшев, Михайлов, Сушенко, Сербов, Александров, Кызыл-оол болган эскерлер-даа беш чылдын планниг даалгазын бо хунерде ажыг күсүткөндөр.
Бүдүрүлгезиң ажыл-ишчилери партияның XXV съездининге төлөптиг ужуражыры-биле бедиктен социалистг хүлээлгелерин алганар. Оларның дөс көргөн социалистг хүлээлгелеринде мылкыг саанбар бар: 15 муң тонна чыктуу немей сөөртүр, 50 муң пассажир-лик немей дажыглар, 270 муң пассажир-километр, он муң төлөкчир километрин эртер, 6 муң литр бензини, 20 ком-

СПЕЦИАЛИСТЕР ХУРАЛЫ

Республиканың мал ажыл-агыйының тусгай эртемниглериниң хуралы дүүн Кызылга СЭКП обкомунуң Политиктиг чырыдышкын бажыныга болган. Хуралда СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары эш Г. Ч. Шириниң айтканы. Аңаа «1975-1976 чылдарда мал кыштагалашкынын эртерер талазы-биле мал ажыл-агыйының тусгай эртемниглериниң сорулганы» деп илеткедип көдөз ажыл-агый министриниң оралакчысы В. Д. Куркутов кылган.

Хуралга «УТКА 25 чылы» совхозтуң кол мал эмчизи Г. Горчаев, «Торгалыг» совхозтуң кол зоотехниги Б. Кара-Сая, «Сколотрон» трестин директорунуң оралакчысы А. Семёнов, «Партияның XXII съездин» совхозтуң зоотехниги В. Монгуш болган оон-ла эскелер сагал бергенер.
Мал ажыл-агыйының тусгай эртемниглериниң хуралында СЭКП обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Шириниң, ийги секретары В. Н. Филипов олар кыжиң, чүве чугаалаан.

И. КЕЛИК-СӨГВИ.

Хүлээлгелерни күүседир аргалар бар

Тываның кооператорлары бараан саарылганың талазы-биле беш чыл планын декабрь 15-те күүседир хүлээлгени алган. Ону күүседип болурун бүгү аргалары бар. 25 организация болгаш бүдүрүлгениң чөөрби ийини бараан саарылганың талазы-биле беш чыл оонаалдыны күсүткөн азы күүседир чокшудай берген.
Танды, Бай-Тайга, Барым-Хемчи, Улуг-Хем, Кал-Хем, Бин-Хем, Кызыл байболор, Балтавын сельхоз, «Наймал», «УТКА 25 чылы» совхозтарда рабкооптар планнары болгаш социалистг хүлээлгелерин чедишкенини күүседип туралар.
Улуг-Хем райпозу (даргазы Р. Н. Абрамова) бо чылдын ийги, үшкү кварталдарында республика социалистг чарыжыга бирги черин алган. СЭКП обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, обспрофчөвүлелин, ВЛКСМ обкомунуң болгаш респотреб-союзтуң баштаар чериниң шийирин Кызыл туктары мурнакчы коллективке тывыскаан.
Автотранспорт контораы, үлөтпүр комбинаты, ном салымны кидизип, Кызылдын база Абаканың салды баазалары беш чыл даалгазын хуусаа бетинде ботандырган. 1976 чылдын үлүүдө ажалдап туралар.
Беш чылдын эртен дөрт чыл он айында кооператорлар планда ажыг 100 тонна дукту, 95 муң алгы-кешти, 440 тонна элти, 1700 тонна картофельди белеткен.
Респотребсоюзтуң ажыл-ишчилери СЭКП-ниң XXV съездинге алдар болгандар социалистг чарышты калбартып, 1975 чылдын болгаш инити беш чылдын планниг даалгаларын күүседир дээш амгы үедө кылымак ажалдап туралар.

КУШ-АЖЫЛЧЫ ДЕМ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫ

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Саян-Шушенск ГЭС-тин тудууна илпейлиг киржир талазы-биле Ленинград бүдүрүлгелеринин болгаш организастаарының СЭКП ТК чүдүдү деп көргөн инициативаны улам калбартыртып холбаштыр хоорайны партига, ажал-агыг акциянын хуралы ноябрь он чөдөк бөлгөн.
Енисейге кайгамчык улуз ГЭС-ти тударынын хуусааларын хоорайнын күш-ажылчы коллективтерин илпейлиг кылыртып турар. Чогаалгычы эртем-техниктиг дем каттыштырылганың дугайында Ленинградтың 28 бүдүрүлгелеринин болгаш организацияларының керөөнни Невада хоорайнын ам-лаа чөөри коллективтери болгаш Красноярск крайнын дөртен амыг организациялдары дөткөд.
Красноярск крайнын партия организациязынын, ГЭС тудуу-нуң төлөөлүччилери, тудуунуң эң дээрэ ажалчыларын ол хуралга киришкен. Дем калып кылп турар ажалдарын камнаар күсүткөни турарын чугаалжып, дем каттыштырылганын чамдык тундөдөр үнүрүп, ол мшакап гидроэлектростанцияны тударынын хуусааларын кызыр болгаш ажалдарын бедик шыйраы дээш чарышта чаа-чаа сордугалар салымган.

ТЫВА АССР-НИНГ ДЭЭДИ СӨВЕДИН ЧЫЫЛДЫРА ДУГАЙЫНДА ТЫВА АССР-НИНГ ДЭЭДИ СӨВЕДИННИН ПРЕЗИДИУМУНУ ЧАРЛЫ

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң доктаамдыры болза:
Тыва Автономунг Совет Социалистг Республиканың Дээди Сөвединиң дөрткү чымынч ийги сессиязын 1975 чылдың декабрь 19-та Кызыл хоорайга чыгалдыр.
Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.
Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Секретары С. КРАСНЫП.
Кызыл хоорай, 1975 чылдың ноябрь 18.

СЭТА-НЫ ЧЫННАДЫ

УЖУДУУШКУНДА «СОЮЗ-20»
1975 чылдың ноябрь 17-де Совет Эвилелиндин ужудукчуз чөк космос корабли «Союз-20»-ни салды үндүргөн.
Корабли салып үндүргенини сорулганы болза, кораблиц улам сайырадып кылган системаларын ужудушкунуң аны-бүрү байдалдарында комплексти-биле ажалдап, тазарыштыр кылары болур.
Корабли моон алданда хемчөөңдиг орбитаже салып үндүргөн:
— черин кырындан эң бедирин (апогейге)—263,5 километр;
— черин кырында эң чокшудулары (перигейге)—199,7 километр;
— даскенириң баштайгы үеи —88,8 минута;
— орбитаның ийленчээ —51,6 градус.
«Союз-20» космос кораблиниң бүгү системалары чөгумчалыг ажалдап турар. Башкырыга-салакта төвү оон келген мелөөлөрүн ажалдап кылып турар.

ДАШТЫКЫДА

ГАВАННА
Бубанын Ориенте можада «Рене Рамос Латур» дээр никель заводунуң коллективни күш-ажылчы улуз чедишкенин чедиң алган. Чылдың бүдүрүлгелер планы хуусаа бетинде 45 тонну буртуугаар ол күсүткен. Шалычы күш-ажылды ажалдадыр Кубанын Коммунистг партиязынын ам бо-лур деп турар I съездинге тураскааткан.

БЕРН
Швейцарияны Базель хоорайныга «парламентың байырлалы» фашизмге удуз испан устуун демисел-биле эпсеткил каттыштырылганын быжылдарынын кайгырышы-биле эртен. Аңаа киришкен Күш-ажылдын швейцар партиязынын, Швейцариянын аныктырынын коммунистг эвилелинин, профэвилелерин болгаш өскө-даа депши-гелги организацияларын тө-лөөлүччилери Франкфурт Эзу-

турумуңа удур Испанияны демократыг күштериниң ма-дырдыг демиселге боттары-нын деткичезин илереткен-пер.
АДЕН
Оманны хостаарынын улус-чу фронтуунуң патриоттары ноябрьның чедиң он үшкө чедир Дофарын барып зонамыга элөөн каш чедиш-кениниг түдүүшкүнарны чо-

ВЬЕНТЬЯН
Делегенин меда бооп турар чаңчы болган Тат-Луанг дээр ярмарка-делгелгезинде совет павильон улуз суралыг болуп турар. «Делегейде социализмин баштайгы чурту ССРЭ-нин аммыралы-биле тынжыры конгуч солун болгаш ажыктыг. Совет улустун эконо-

номика, политика, социал болгаш культура талазы-биле чедишкенин бис магадап турар бис— дээш бижилгени павильонун 150 муң лугаар көркүчүз, ол черин коллективниң студентиң Тхао Сем аалчылар номуга бижип каан.
ВАРШАВА
Бо чылдын улусчу Польша даштыкыме демір орүктун 150 муң ажыг единна шийирткөөн составын кылып үндүрер. Пассажир, почта, баран, вагонынар, чык сөөртүр болгаш контейнерлер сөөртүр болгаш-орук платформалары, суук чык сөөртүр шистералар болгаш электровозтар де-

гейиниң 30 ажыг чурттары-че чорур. Ол бүтүң Польшага бүдүрүп үндүрер. ПУР-дун бүдүрүлгелеринин демдөз бакап демір орүктун шийирткөөн составын кол салдып алыктыгы — Совет Эвилели бооп турар.
ТОКИО
Окинаваын префектура хуралы ол ортудукка «В-52» дээр америк бомбардировщиктерни тургузарыга удуруланы турарын илереткен резолюцияны хүлээп алган. Мурнунда Суам ортудукка турган ыныг 15 самолёт ноябрь 8-тен бээр Окинавада келген.

ПАРТИЙЖИ АЖЫЛДЫҢ ДЭЭШТИҢ БЕДИДЕР

(Партияның Бай-Тайга район конференциясындан)

Райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

Ошентип, райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

Ошентип, райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

Ошентип, райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

Ошентип, райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

Ошентип, райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

Ошентип, райондун партия организациясы өткөзүп жаткан конференцияда талаш-сүйлөшүмдөрдүн негизинде, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө, аймактагы өнөр жай ишканаларынын өнүгүшүнө...

М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чылы БУГУ-ЭВИЛЕЛ ДАРГАЗЫ

Коммунисттик партиянын болгаш Совет Күрөңүндө шыгарылган аймакдагы М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болган.

ЭҢ-НЕ СОЛУН АМЫДЫРАЛ

Тараачын, аймактын, революция, коммунисттик партиянын болгаш Совет Күрөңүндө шыгарылган аймакдагы М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болган.

Тараачын, аймактын, революция, коммунисттик партиянын болгаш Совет Күрөңүндө шыгарылган аймакдагы М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болган.

КОММУНИСТИК КИЖИДИЛГЕ ДУГАЙЫНДА

Михаил Иванович Калинин — бистик коммунисттик шыгарылган аймакдагы М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болган.

М. И. Калининнің аймактагы уламдыгы, коммунисттик партиянын болгаш Совет Күрөңүндө шыгарылган аймакдагы М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болган.

М. И. Калининнің аймактагы уламдыгы, коммунисттик партиянын болгаш Совет Күрөңүндө шыгарылган аймакдагы М. И. Калининнің төрттүнгөн хүнүндөн бээр 100 чыл болган.

Төрөөн черинде

КАЛИНИН ОБЛАСТЫ. Чурунта: М. И. Калининнің башкы музейи база ол музейинң бир булуку.

Кыштаглаашкын — шалыпчы фронт

ЧЕР-ЧЕРДЕН МЕДЭЭЛЕП ТУР

Чемдык кыштагларын дурдула станцияларын, «Супак» совхозунун деңгээринде чокк токумдун одар чедипес, 3-4 жолдун хойнун чамыс черге сымарлашкын турарынын жүрү ол.

ЭРТЕМ ОРДУЗУН ТУДУП ТУРАР

СССР-нің Эртем академиясының президиумынун чаа башынын Москвада тудуп турар. Оң телевиделин СССР-нің Эртем академиясының ГИПРОНИИ-нің Ю. Платовка баштаган автор коллективни тургускан.

Эртем ордузун Ленин дагыларында Нескучный садтын чанында Москва хемини эринде тудуп турар. Ордунун даштын ан мрамор-биле шыбар болгаш анотаттынган алюминий ажылглар, иштинки эрзаларын маастарына яны-буру да парадальарын, мешти, ыяшты азыглар.

ЧУРУНТА: архитекторларның авторлар коллективни эртем ордузунун дүзү-телевиделинин чанында турлар. Солагай таланын оң таланынча: А. И. Зевдин, А. Б. Батырева, Ю. П. Платовка болгаш С. А. Захаров олар.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

СПОРТЧУ АМЫДЫРАЛЫВЫС

Бо чылдың октябрь 7-де «Шың» солуна үгөн «Спортчугу улам масалык болдулар» деп материал-биле танышкыш, спорт ажылы чогуур негелдезинге чедир тургустуулазынын дугайында бижитинген чептерге чүте чыгыш Улуг-Хемде бар эвес, а харын эске-даа черлерде индиг чептерге барып бадыткап көрдүм.

болгаш оон ажылдың кош-каа-биле таймырлар ужуру-луг. 1973 чылдан бээр республика хемчээлдиг маргалдааларга бистин районга командаларга спортчугу кандидат да хевирлеринге ховар киржи келген болгаш индиг хая киришкенде белеткели кошкаалган, организас чогуунда сөөлү черлерни ээлээр ужурга таваржып турган. Оон уланынган бистин шымар спортчуларымыс республика маргалдааларына эске черлердин командаларынын составына киреал, ол черлерни адын камгалап ужурга таваржы келген. Ол ышкаш район иштинге спортчугу маргалдааларын организастары, оун чер-чеге масалык болдулар дээр амыл спорт комитетинин таланынган шудчур туртумуйн турар.

ВЛКСМ райкомунун организастал келгени «Адын күсүс чыл шөөлөзүндө күш-куштура башкыны Виктор Булуу тыва хурекке болуун дүңдүзүгүзүн ийи дашпур республика чемпиону, «Чаа орук» колхозта Михаил Калды-сел база с-ла хурекке 64 кг деңгизге 1974 чылдың чемпиону Кудер-оол Даныр-ын, Эртин ортукам школазында күш-куштура башкыны Демьян Шарин дээр эскелер-даа бар.

Сөөлүгү үеде бистин районун спортчуларынын ады мырмал үймүстүн. Оун болза районун спорт комитеди спортчулар ортузунга организастыг ажыл чоруулазы-биле килжил, харын-даа херезженер командалы «Урожай» эскитур спорт нитиделинин республика чемпионусу деп атты кып удаа чаадап ап келген болгай.

Сөөлүгү үеде бистин районун спортчуларынын ады мырмал үймүстүн. Оун болза районун спорт комитеди спортчулар ортузунга организастыг ажыл чоруулазы-биле килжил, харын-даа херезженер командалы «Урожай» эскитур спорт нитиделинин республика чемпионусу деп атты кып удаа чаадап ап келген болгай.

Бо чылдың октябрь 11-12 хүнеринде кезе ажил-агый ажилдактарынын хүнүгө тургустаткан район тывүнге волейболга, баскетболга болгаш тыва хурекке маргалдаалар болурун чарлаан турган. Айтканын хүнүндө «Коммунистиче орук» колхозтун спортчугу район тывүнге чедир көрүнүскө эске колхозтардан чыгыш-даа команда келбиз, безня район тывүндө-даа команда чок болган.

ВЛКСМ райкомунун организастал келгени «Адын күсүс чыл шөөлөзүндө күш-куштура башкыны Виктор Булуу тыва хурекке болуун дүңдүзүгүзүн ийи дашпур республика чемпиону, «Чаа орук» колхозта Михаил Калды-сел база с-ла хурекке 64 кг деңгизге 1974 чылдың чемпиону Кудер-оол Даныр-ын, Эртин ортукам школазында күш-куштура башкыны Демьян Шарин дээр эскелер-даа бар.

У БУРБУЧАП. Нарын ортукам школазында күш-куштура башкыны.

Бойдуштү камгалаары, оон байлаан камыг ажылглары — бугу-инитини хереэ, акии бурзуунун үмүткүгү хүлээлген. Бо дугайында айтырарымыс «Сут-Хөл» совхозтун бугу коммунистеринин чоотка ча болуп орткен хураалына чугаалаакан база таварытга эвес. Сут-Хөл эмнегезинин эрге-лектин Оюн-оол Ондар санал берген, кижинин кызыкшылыгына чиништиг үнүштөрүн, ан өмүттарын ажыктынган чугаалаан, ындыг турбузже чамдык төтөгелдиктер тооруктүгү иштери ужурун, кезин, инек-параны, көк-каты, киш-кулаан алырда сыпадын кам-хайра чок үрөттеп

турарын чикетерин хөйүбиле көргүскөн. Санал берген коммунистер бойду камгалакчы кичөөнгейни узаттырары, төтөгелдиктер-биле шыгыны демиселди чорулары чугула дээрин база чугаалааннар. Бо чылын Хемчик демини уунда чыкыргана багай эвес үнгөн. Ол атамниинг, эм-каты чөп ажыглаа маргалдаа. Иналды-даа атытга, чадаг, мапналыг өрткен шушканы чонну көргө, чыкырганыны сымпы тукулаан алган, мапныя кырында сытары-биле шарыгыла-даа каан чорурун хараданчыг. Бир дштамыр даңде көрдүм: мотоциклде ушкашкан ийи кижжи Сут-Аксы

сугрун, күшү чыкырганын деришпей баттылар. Оон соонда дары «Беларусь» деп трактор бурзулары халып батты. Оон кырында хөй сыптыг чыкырганыны сымырында дем-ир-биле шарып каан болду. Мындыг чоруларынын болдурамын хемчегерини алмырын аргалары бар. Кат-чисти шын ажыгларын, оун канчаар халдылган, хайындарын чонга таймырларым база чугула. Ол ышшап школазанын ортузунга бойду камгалакчынын дугайында тайылырны калбартары негеттири.

ОГЛУҢАРГА КАНАРЕЙКАДАН САДЫП БЕРИҢЕР

«Бир эвес оглуңар чок, а кыстыг болуңарга — дөмөйле каанарейкадан саддып беригдер. Бир эвес каанарейка хөйүндөр чок болза, солдак-оолаан саддып беригдер: Чолдак-ой херек чок өзөр болуңарга, бички балыкчыштарныг акварумдан саддып беригдер. Акварумду чоруул деп бо-длар болуңарга, оглуңарга даис азым ит олгуңдаа тыл беригдер.

Оларымч каймык-даа дөмөйле. Чүте силерниң оглуңар азы кымчаар каядыг бир диги амытаныг болза ол-ла. Ол кончуг чугула деп чүте-ни черле утпаңар. Дык чугу-ла.

Чаш кижжи торуттуур. Оон кижжиттигер болгай. Ол чүте ала-незинин чанынга, школага болгаш кады ойнаар чажыттарының аразына кижжиттинмес. Ол оун долган-дыр турар бугу-ле чүүдөр, бир-де кижжиттигер. Шад, арга-арыг хем, далай, даглар, хек, дээрле ушкан хараачы-гейлар дээр чүте чүе чок дээр. Ажы-түндөрү долган-дыр турар болууска, аргы амытанарга ынак кылдыр эстеричине докмаал сөгүш салыры утпаңар. Чүте дээрле болууска болгаш диги амытанарга ынак эвес кижжи амы-далыг кав-саражын до-дуу-биле эскерип бичексе боор чүе.

Силерниң оглуңар беш харлаан, оон-биле кады шөл таварты чоруп орган диги олар. Дээрле — болуттар. Ол буруттар чүте дөмөй-дир деп оон айтырып өйдүрү даан. Оон чүе деп харылаарып мей билбес мек, чүте дээрле оон харымын ханал-даа боолу: олар «чаа-га», «саваң көвүргө», «куш чыгырарыңар», «баш дугу-не дөмөй-дир». Бир эвес о-гулулар силерниң айтырманын орта бичкедип баргаш, харылаан шыдавын бараа, ду-аалакчылар. Ол мын-ла кат-

Тырмактар болгаш оон соонда буруттар көргүшө-ле олар-ның чүте демийан үгүдү бол-ла, айлеп, чогаалдып чоруур анаар. Ол чогаалдык фантазия-лыг анаар. Оон ындыг фанта-зиямыс черле бар мынчан, си-лер чүте оун канчаар ажыг-лаары өөрөдип каанчаар ол-дур. Ажымышкычыларыма өөрүп чоруур кылдыр. Бир эвес кижжи, улуг-даа кижжи буруттуг калдыр хевирли солун эвес болза, чурас чураткар галерезыне оон кирген хереэ чок. Ол Рубенштейн-даа амжалдары-ның утканы билбес. Чогаал-дык фантазия чок кижжи урап чүүдүң эжинче үке-чиңг-даа кире абас. Кара-буктуң канчаар чун-ла солугулаас кижжи чо-галым-даа, актер-даа, чурук-чу-даа боол шыдавас. Оон чо-гаалдык фантазиямыс жок-тур, ынакчаган оу урап чүе талазы-биле чүе-даа кыла ал-бас. Эртемге-даа мындыг. Гипо-тезымы чүте чогаалдык фанта-зия илип үндүрер. Ол чоки аксономдан ыдай барбас сен.

Силерниң уруңу азы о-гулуңар беш-ле минутада теле-визор экранында чарылган, бички балыкчыштарныг ак-варум мурунга олуруп азын. Ол балыкчыштарныг кө-нүктүн уа тудуп турарын эскерип каар. Ол дык солуң. А даарта олар көвүч бугу-нун алаанга үгүтүзүзүн чы-жин санынган-на кудуруктуг шарык боттамын кээр. Оон не-балык бугуру толун ажаан карактаар болгаш көвүктөн адырыл бергендерин камын-биле делер эккен турарлар. Алар өсүлдүгү кудуруктуг шарыктер бички балыкчыш-тар анаар. Урууларыны азы оглуңарыны чүте чүте кыр-биле көрүп эртеринде алгыда оон тап-тыг урап билги алырынга чаңкытырдыңар. Олар бисти

Аңчылар

Бажары бертуле, каржымы ааратан-ла деп чугаала ужур бар. Нигитини малынга, оран-нын аныкта хоралы ол араатаны кижжи-ле болган анык шымавас. Сут-Хөлдүн девискээринде бо чылын бөрү элген өсүктөн, индиг-мында каражан болуру турар апарган. Кызыл-Гайганын малчын аңчылары ол талазы-биле мергежилдин база илерепти турар.

База катап чыжыргана дугайында

Бойдуштү камгалаары, оон байлаан камыг ажылглары — бугу-инитини хереэ, акии бурзуунун үмүткүгү хүлээлген. Бо дугайында айтырарымыс «Сут-Хөл» совхозтун бугу коммунистеринин чоотка ча болуп орткен хураалына чугаалаакан база таварытга эвес. Сут-Хөл эмнегезинин эрге-лектин Оюн-оол Ондар санал берген, кижинин кызыкшылыгына чиништиг үнүштөрүн, ан өмүттарын ажыктынган чугаалаан, ындыг турбузже чамдык төтөгелдиктер тооруктүгү иштери ужурун, кезин, инек-параны, көк-каты, киш-кулаан алырда сыпадын кам-хайра чок үрөттеп

Динамочулар тиилээн

ИРКУТСК. (СЭТА-ның корр.). Мында узамчылап турар мячылг хохейге делегер маргалдазынга Москваның «Динамо» команданың «Кюн-гелле» (Швеция) клубунын ойнакчылары Ю.О санга тил-диз. Динамочулар бо клубтун хокекстери-биле ийи дугаар

Чоа чылдың марказы

ССРЭ-нің Харылаа министрствозу чаа, 1976 чылга тургустаткан почта маркамын уздурган. Ында «1976» деп санаары болгаш Москва Кремлиниң сымалстырнып бирээнин чуралган. Оон аалам-ла шын болууш. «Чаа чыл-биле» деп бижип каан. Чаа чылдың марказын бистин чуртувуста 1962 чылдан бээр чылдыңна үндүрүп турар. (СЭТА-ның корр.).

Актяуныч Верхневоль районуң «Дюмжиский» совхозуун сургалып аңчы Николай Степанов Григорьев тайгадан байлак олтурап чып келген. Белеткен черинге муч кижи, хөй саным эс, хүлөп болгаш эске-даа үел-диг кештиг аңчыштарынч хештерин дужагаан.

Ол ышкаш районуна эр болган херезжен спортчуларынын волейболга шымакы командалары республика маргалдааларына идепкейлиг

«Организация болгаш кижжидик». Мурунку чүд. «СЭП-нің XXV съезди» эстеги утуктуң. «Булк материалдар.»

«Коллективниң организаскы үлөзүм болуру». Т. Сермакынниң СЭП бүр районунун парткомфериныиында откүла.

Мелебигеней

8.00—Медээлер. 9.10—«Бөгүн» Ракета шерияниң болгаш артилерияниң хуну. Стратегия ракетта шерияниң кол команданыкчымыс, ССРЭ-нің камгалла министрлинин аралакчыы армия генералы В. Ф. Толубокунов чугаазы.

11.15—«Горнистер, кийгы харылаалар!» Өндүр.

16.50—СЭП-нің хоккей чемпионды. «Спартак» (Москва). 2-ти, 3-ку үелери. В. И. Леани аттыг Тео стадионун Спорт ордузунадан өндүрүп дамчыдыла.

Рак аарымын дугайын, оун канчаар эмизерин Улуг-Хем районунда эштер Н. Донга, Д. Ангакан, О. Кыргыз болгаш эскелер-даа айтыр турар. Республиканың онкология диспансеринин кол эмчаны В. Яковлевтиң харычымыс мооч адаанда параламыс.

Ички рагы база-ла хевтертен тымырбас, баштай рагтын кижини амдызында дувретпес гастрит чадазы, оон соонда оксиган чадазы эгелээр, ижиниң кистозтуну эвээр, кадык чөп ийретер аарышкылыг болуур. Ур эмнегезин чоруур болза, ол ракке шаянч болур.

Кижжи рагында баштайгы демлектери — чөп илкен сөөлдүк күзүр, кегер, төмге кеню чок, кижжи дуву аарышкылыг, шаг чок, харын-даа докандар турар амдырылга каяды-даа сонуургал чок болуур.

«Партиялык ымычы өлүм». М. И. Калининниң төптүгүндө бээр 100 чылдык-биле холбаштыр төгү эртем-веринин доктору Ф. Кретьон чүтүлү.

12.05—Силердин бичек кож. Телефильм. 13.50—Мультифильм. МОСКВАДА. 14.00—М. И. Калининниң төртүгүндө хунавен бээр 100 чыл болуңына.

15.00—«Чесе, уруулар!» Өндүр. 16.20—Клыжурнал. 16.30—«Бөгүн» Ракета шерияниң болгаш артилерияниң хуну. Стратегия ракетта шерияниң кол команданыкчымыс, ССРЭ-нің камгалла министрлинин аралакчыы армия генералы В. Ф. Толубокунов чугаазы.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

БЫЗА, Шетинкин-Бравченко кудумчуу бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакториун оралакчыларымыс 35-24, пропаганд квалдынын 31-75, харысалганы секретарымыс 23-54, партияж амдылар квалдынын 37-13, культура квалдыны 23-54, кады ажылгы квалдынын 21-47, үлетүр квалдынын 22-64, чага квалдынын 41-27, информация база совет туртузут квалдынын 20-60, корректорларымыс 27-41 бугулагарымыс 50-22, солун келбей барганга 32-75 телефоны болуур.